

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

XALQARO ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI

TO'PLAMI
2-QISM

26-27-SENTABR
2025-YIL

Google
Scholar

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK
TEXNOLOGIYALARI**

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2025-yil 26-27-sentabr)
2-QISM

JIZZAX-2025

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami – Jizzax: O'zMU Jizzax filiali, 2025-yil 26-27-sentabr. 368-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globalashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e'tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarini qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma'ruza tezlari to'plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo'nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas'ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay'ati a'zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O'ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo'rayev M.M.

Mazkur to'plamga kiritilgan ma'ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlarning to'g'riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

3. Krapotkina T. G. (2015) *The Basic functions, principles and values of youth subcultures in modern society*. Business. Society. Power. №22. p.p. 100-110.

4. Otamuratova S.A., “Theoretical basis of researching the psychological characteristics of representatives of youth subcultures”, Вестник интегративной психологии // Журнал для психологов. Вып. 36. Часть 1. /Под ред. В.В.Козлова, Ш.П. Баратова, М.Н.Усмановой. – Ярославль: МАПН, 2025., page 278.

5. Отамуратова S., & Отамуратов R., (2023). Nizoli vaziyatlardagi xulq-atvor strategiyalarining psixologik tahlili . Информатика и инженерные технологии, 1(2), 323–328. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/computer-engineering/article/view/25284>

6. Sarvinoz Abdurazakovna Otamuratova. (2024). THEORETICAL STUDY OF INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF INTERNET ADDICTED PERSONS. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 4(09), 143–151. <https://doi.org/10.37547/ajsshr/Volume04Issue09-23>

7. Отамуратов R., Отамуратова S., & Розиккулова D. (2023). Уникальность концепции эмоционального интеллекта в семейных отношениях. Информатика и инженерные технологии, 1(1), 423–428. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/computer-engineering/article/view/25787>

TA'LIM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASHNING ASOSIY YONDASHUVLARI VA USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Ismoilova Feruza Kubaymurodovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

feruzakubaymurodovna@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada ta'lim sifatini oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni shakllantirishning nazariy jihatlarini, ta'lim xizmatlari sifatini baholashning yondashuvlari, usullari va mezonlari ochib berilgan. Ta'lim xizmatlari sifatini baholashning samarali tizimi ta'lim muassasalarining ichki rivojlanishini ta'minlab, ularning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, raqobat, muhit, baholash, yondashuv, integratsiya, talab, tizim, imkoniyat, mehnat bozori.

Zamonaviy globallashtirish va raqobat muhitida ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri - ta'lim xizmatlari sifatini xalqaro talablar darajasida ko'tarishdan iborat. Ta'lim sifati nafaqat bilim berish va bilim olish jarayonlarining natijalarini, balki har bir ta'lim oluvchining intellektual, madaniy va ijtimoiy rivojlanishini ham o'z ichiga qamrab oladi. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim xizmatlari sifatini baholash tizimini takomillashtirish, zamonaviy yondashuvlar va innovatsion usullardan foydalanish hozirgi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Rivojlangan davlatlarda ta'lim xizmatlarini tashkil etish madaniy va iqtisodiy muhitda jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin tutadi va ta'lim xizmatlari sifatini baholash bu sohada izchil islohotlarni amalga oshirishga ta'sir qiladi. Shu o'rinda ta'lim

xizmatlari sifatini baholash fuqarolarga aholi ehtiyoji va imkoniyatlarini hisobga olgan holda shakllangan yuqori sifatli ta'lim xizmatlarini ko'rsatishga asoslanadi. Davlat va jamiyat taraqqiyoti ta'lim xizmatlari bozorini zarur darajada qo'llab-quvvatlash va ta'lim xizmatlari sifatini doimiy oshirishni belgilab beradi.

Hozirgi kunda O'zbekistonda ta'lim tizimini faol ravishda isloh qilinmoqda, uning asosiy maqsadi jamiyatning sifati va standartlariga bo'lgan talablarini yaxshilashdir. Ta'lim sohasini isloh qilish jarayoni ta'lim xizmatlari sifatini baholashning yangicha yondashuvlarini izlashni taqozo etadi. Ijtimoiy ehtiyojlardan kelib chiqqan holda xorijda ta'lim xizmatlari sifatini baholash usullari ishlab chiqilmoqda, bu esa aholining ta'lim darajasini samarali o'zgartirishga yordam beradi. Shunday qilib, ta'lim xizmatlari sifatini baholash va ta'lim xizmatlari sifatini baholashning yagona metodologiyasini yanada rivojlantirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan ko'rsatkichlar aniqlandi.

Shu o'rinda ta'lim xizmatlari sifatini baholash bo'yicha xorijiy tajribani batafsil tahlil qilish uchun maliyotda idealizatsiya, induksiya, deduksiya, qiyosiy va qiyosiy tahlil usullari qo'llanildi. Umumiy ilmiy usullarning kombinatsiyasi ta'lim tizimida aks etishi mumkin bo'lgan ta'lim xizmatlari sifatini baholash mexanizmlarini aniqlash imkonini berdi. Ta'lim xizmatlari sifatini baholash masalalarini o'rganuvchi rus va xorijiy mualliflarning ilmiy ishlari tahlil qilindi. I.A.Valdman o'z asarlarida xorijiy mamlakatlarda ta'lim yutuqlari monitoringini tashkil etish xususiyatlarini yoritib berdi, ta'limdagi yutuqlarni baholashni ko'rib chiqdi [Valdman, 2014]. Ayrim mamlakatlarda ta'lim jarayonlari monitoringini tashkil etish xususiyatlari ularning iqtisodiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Ko'p yillar davomida olimlar ta'lim jarayonlarini o'rgandilar, qonuniyatlarni aniqladilar, ta'lim xizmatlarini tahlil qildilar va baholadilar. 1998-yilda Fransiyada bo'lib o'tgan oliy ta'lim bo'yicha Butunjahon konferensiyasida ta'lim sifatini oshirish ta'lim tashkilotlarining asosiy vazifasi ekanligi ilk bor ta'kidlandi. Ta'lim sifatining fan talab qiladigan faoliyatga ta'siri masalalari J.Domenek, R.Eskamilla, N.Roig-Tyerno tomonidan ko'rib chiqilib, o'z tadqiqotlari natijalariga ko'ra, bu mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shishi ta'kidlandi [Domenech va boshq., 2016]. Shuningdek, bir qancha olimlarning xorijiy tadqiqotlarida davlatning iqtisodiy farovonligi ta'lim tizimining samaradorligiga bog'liqligi aniqlangan.

Ta'lim xizmatlari sifati deganda o'quvchining ta'lim darajasini rivojlantirish ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan ta'lim faoliyati sifati tushuniladi. Shuningdek, moddiy-texnikaviy, o'quv-uslubiy va axborot texnologiyalari xavfsizligi va ta'lim sifatini hisobga olgan holda ta'lim xizmati va talaba fazilatlarini (intellektual salohiyat, shaxsiy xususiyatlar va kognitiv faoliyatga intilish) yig'indisi hisoblanadi. Shunday qilib, ta'lim xizmatlari sifatini tushunish orqali sifat xususiyatlariga ega bo'lgan bir nechta tarkibiy qismlarni o'z ichiga qamrab oladi: ta'lim dasturlari, professor-o'qituvchilar tarkibi, ta'lim texnologiyalari, o'quv-uslubiy va moddiy-texnik ta'minot, o'quv jarayonlarini boshqarish va boshqalar.

Ta'lim xizmatlari sifatini baholash usullarining etarlicha samarali va kontseptual asosi ta'lim sifatini aniqlash shkalasi asosida uch o'lchovli Likert shkalasi orqali shakllantiriladi deb o'ylaymiz. Har bir tahlil qilinadigan sifat parametri uchun bosqichlar (Likert, 1932). Bunday baholash bilan quyidagi usullar qo'llaniladi:

differentzial - sifat ko'rsatkichlari va xizmat ko'rsatishning asosiy mezonini taqqoslashni nazarda tutadi, shuningdek, keyingi boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun xizmat ko'rsatish xususiyatlarini ajratib ko'rsatishga imkon beradi, kompleks - integral (umumlashtirilgan) sifat ko'rsatkichidan foydalanishdan iborat va bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan aralash, bu erda birinchi navbatda yagona sifat ko'rsatkichlari belgilanadi, keyin guruhlangan va turli xil ko'rsatkichlar qo'llaniladi.

Ta'lim xizmatlari sifatini baholashning mavjud tizimlari odatda uch asosiy yondashuvga tayanadi:

- **natija asosidagi yondashuv**da baholashning markazida talaba erishgan yakuniy bilim, ko'nikma va kompetensiyalar turadi. Asosan yakuniy imtihonlar, sertifikatlash testlari, reyting tizimlari va bitiruvchilarning mehnat bozoridagi muvaffaqiyati asosida sifat o'lchanadi. Biroq bu yondashuv jarayon omillarini yetarli hisobga olmaydi.

- **jarayon asosidagi yondashuv** ta'lim sifatini o'qitish metodikasi, o'quv dasturlarining mosligi, ta'lim muhiti, professor-o'qituvchilar malakasi va texnik infratuzilma kabi jarayon ko'rsatkichlari orqali baholaydi. Bunda pedagogik texnologiyalar, o'qitish innovatsiyalari va ta'limni boshqarish samaradorligi ustuvor ahamiyatga ega bo'ladi.

- **integratsiyalashgan yondashuv** natija va jarayon ko'rsatkichlarini birgalikda baholashga asoslanadi. Masalan, xalqaro standartlar va milliy sifat mezonlarini uyg'unlashtirish orqali kompleks baholash amalga oshiriladi. Bu usul ta'lim sifatiga tizimli yondashuvni ta'minlaydi va ichki hamda tashqi monitoringni birlashtiradi.

Ta'lim xizmatlari sifatini baholashning samarali tizimi, yondashuvlarning uyg'unligi va zamonaviy usullar bilan boyitilishi ta'lim tizimini raqobatbardosh qilishga xizmat qiladi. Integratsiyalashgan, raqamli va mehnat bozoriga yo'naltirilgan baholash tizimlarini qo'llash orqali nafaqat o'quv jarayonining, balki bitiruvchilarning amaliy tayyorgarligi va xalqaro maydondagi muvaffaqiyati ta'minlanadi va tahlil qilinadi.

Ta'lim xizmatlari sifatini baholash zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning samaradorligi nafaqat ta'lim muassasalarining ichki rivojlanishiga, balki mamlakatning intellektual salohiyatini oshirishga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim sifatini baholash jarayoni o'quv jarayoni, ta'lim natijalari, infratuzilma, boshqaruv tizimi va talabalarning qoniqish darajasini o'z ichiga oladi.

Hozirgi davrda ta'lim sifatini baholashning bir nechta asosiy yondashuvlari mavjud. An'anaviy yondashuvda e'tibor o'quv dasturlarining mazmuni, o'qituvchilarning malakasi hamda moddiy-texnik bazaga qaratiladi. Natijaga yo'naltirilgan yondashuv esa bitiruvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini baholash orqali ta'limning mehnat bozoriga mosligini aniqlashga xizmat qiladi. Tizimli yondashuv barcha tarkibiy qismlarni kompleks tahlil qilib, muammolarni erta aniqlash imkonini beradi. Shuningdek, xalqaro standartlarga asoslangan yondashuv ESG, PISA kabi mezonlardan foydalanishni nazarda tutadi va ta'lim muassasalarining xalqaro miqyosda tan olinishi uchun sharoit yaratadi.

Baholash usullari orasida so'rovnomalar, test va diagnostika ishlari, kuzatuv va monitoring, talaba portfeli hamda milliy va xalqaro reyting tizimlari keng qo'llaniladi. Har bir usulning o'z afzallik va cheklovlari mavjud bo'lib, ularni kompleks holda

qo'llash eng to'g'ri natija beradi. Hozirgi kunda ta'lim xizmatlari ko'rsatuvchi muassasalarda bu usullardan keng ko'lamda foydalanish yo'lga qo'yilgan.

Sifatni baholash tizimini takomillashtirish uchun bir qator dasturlar va loyihalar amalga oshirilib kelinmoqda. Avvalo, kompetensiyaga asoslangan baholashni kuchaytirish va faqat nazariy bilimlarni emas, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'lchash lozim. Mehnat bozori bilan integratsiyani kengaytirish, ish beruvchilar fikrini baholash jarayoniga muntazam qo'shish ham muhim. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt asosidagi tahlil vositalarini joriy etish baholashning tezkorligi va aniqligini oshiradi. Shu bilan birga, xalqaro standartlarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish va talaba markazli yondashuvni kuchaytirish orqali ta'lim sifatini yanada yuksaltirish mumkin.

Umuman olganda, ta'lim xizmatlari sifatini baholashning samarali tizimi ta'lim muassasalarining ichki rivojlanish mexanizmini mustahkamlab, ularning global raqobatbardoshligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. I.A. Valdman. Haitian Creole: Structure, Variation, Status, Origin. 2014
2. J. Domenek, R. Eskamilla, N. Roig-Tyerno. Explaining knowledge-intensive activities from a regional perspective — Journal of Business Research, 2016, 69(4), 1301–1306
3. Likert. A Technique for the Measurement of Attitudes – bu uning Columbia Universitetida yo'naltirgan PhD dissertatsiyasi, 1932-yilda *Archives of Psychology* chop etilgan.
4. Eshboyev A.X. (2008). Bozor munosabatlariga o'tish davrida ta'lim tizimining milliy iqtisodiyotni rivojlantirishga ta'siri: i.f.n. dis. avtoreferati. –T.: -25 b.
5. Xasanova G. Oliy ta'lim muassasalari pedagoglarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning mazmuni. Academic Research in Educational Sciences. 2021.
6. Usmonova R.M. (2011) Ta'lim xizmatlari bozorida iqtisodiy munosabatlarni takomillashtirish (oliy ta'lim misolida): i.f.n. ...dis. avtoreferati. -T.: -25 b.
7. Shevchenko D.A. Ta'lim xizmatlari marketing strategiyasining xususiyatlari / DA Shevchenko // Rossiya va chet elda marketing 2005.-y 4.-p. 111.
8. Berezin I.S. Iqtisodiy rivojlanishning qisqacha tarixi / I.S.Berezin. - M. - rus biznes adabiyoti - 1999. - 288 b.
9. Mamedov O.Yu. Innovatsion iqtisodiyotning siri uning innovatsion tashkil etilishidir. Rostov davlat universitetining iqtisodiy axborotnomasi. 2009, 26 bet

TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING AHAMIYATI VA TAMOYILLARI

Ismoilova Feruza Kubaymurodovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

feruzakubaymurodovna@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirishning mohiyati va ahamiyati yoritilgan. Oliy